

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Priporočilo Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke

(COM(2021) 137 final)

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU o otrokovih pravicah

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Poročevalka: **Kinga JOÓ**Soporočevalka: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Zaprosilo	Evropska komisija, 31. 5. 2021
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep predsedstva	23. 3. 2021
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	21. 6. 2021
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	7. 7. 2021
Plenarno zasedanje št.	562
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	231/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Enemu od štirih otrok v EU med odraščanjem grozita revščina in socialna izključenost. To dejstvo je nesprejemljivo in zahteva usklajen evropski pristop, ki bo temeljil na zanesljivem političnem in pravnem okviru, s katerim bi spremenili ta trend in prekinili medgeneracijski krog prikrajšanosti. Zastaviti si je treba ambiciozen cilj, namenjen odpravi revščine vseh otrok do leta 2030, ne zgolj petih milijonov otrok.

1.2 Dosledno vključevanje otrokovih pravic v oblikovanje politik je bistvenega pomena. Na otroke vplivajo praktično vsa področja politike, zato je treba sprejeti pristop, ki bo zajemal vso družbo in zagotavljal, da različne politike (povezane z družino, izobraževanjem, gospodarstvom, digitalnim svetom, okoljem in stanovanji) spodbudno in dolgoročno pozitivno vplivajo na zdravje in dobro počutje otrok. Na ravni EU ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni je treba nujno sprejeti celosten pristop in horizontalne ukrepe ter z njimi zajeti vsa pomembna področja, ki vplivajo na življenja otrok danes, pa tudi v prihodnje.

1.3 EESO priporoča, da se v nacionalne akcijske načrte o jamstvu za otroke vključi vrsta dvo- in večgeneracijskih ukrepov v podporo tako otrokom kot njihovim staršem, saj ranljivosti otrok ni mogoče obravnavati, ne da bi se upoštevala tudi ranljivost njihovih družin. Starše in oskrbovalce je treba podpreti z različnimi ukrepi: ustreznimi dohodki, usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja, ustrezno plačanim materinskim, očetovskim in starševskim dopustom, oskrbovalskim dopustom, fleksibilnimi delovnimi pogoji in družinam prijaznimi delovnimi mesti.

1.4 Kot je navedeno v členu 2 PEU, je spoštovanje človekovih, in s tem tudi otrokovih, pravic zavezujoče za vse države članice. Glede otrokovih pravic je potreben trdnejših vseevropski politični okvir, k čemur so že pozvali številni deležniki. Posvetovati se je treba z organizirano civilno družbo, zlasti socialnimi službami, organizacijami za otrokove pravice, družinskimi organizacijami ter ponudniki formalnega in neformalnega izobraževanja in jih ustrezno vključiti v pripravo nacionalnih akcijskih načrtov ter mehanizme spremljanja. Z usmerjenimi ukrepi je mogoče najboljše podpreti učinkovito izvajanje dveh okvirov EU za odpravo revščine ter spodbujanje zdravja in dobrega počutja otrok.

1.5 Posebna sredstva iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) je odpravi revščine otrok namenilo le 11 držav, v več drugih državah članicah pa so bili podatki o tveganju revščine med otroki zelo blizu povprečju EU. EESO priporoča vsem državam članicam, naj najmanj 5 % sredstev iz ESS+ namenijo ukrepom za reševanje otrok iz revščine. Izboljšati je treba tudi zbiranje kakovostnih razčlenjenih podatkov, da bi pomagali spremljati napredek pri odpravljanju revščine in socialne izključenosti otrok.

1.6 EESO priporoča državam članicam, naj omogočijo prost dostop do vzgoje in varstva predšolskih otrok, izobraževanja, šolskih dejavnosti in zdravstvenega varstva oziroma naj bodo te storitve brezplačne. Druga rešitev je, da z ustreznimi denarnimi spodbudami poskrbijo, da so otroci deležni teh ključnih storitev, ne da bi to družinam povzročilo dodatno finančno breme.

1.7 EESO državam članicam tudi priporoča, naj pri pripravi nacionalnih načrtov v zvezi z jamstvom za otroke po potrebi opredelijo ciljne starostne skupine in upoštevajo, da imajo otrokove pravice vse osebe, mlajše od 18 let. To je pomembno zlasti za medsebojno dopolnjevanje okvirov, kot sta jamstvo za otroke in jamstvo za mlade, v najboljšem interesu upravičencev.

1.8 EESO poziva Komisijo, naj strategijo o otrokovih pravicah na horizontalni ravni uskladi z drugimi nedavno odobrenimi evropskimi strategijami, kot so strategije za enakost spolov, enakost LGBTIQ oseb, Rome in pravice invalidov.

2. Uvod

2.1 Otrokove pravice so človekove pravice vseh oseb, mlajših od 18 let. Varstvo otrokovih pravic je cilj Evropske unije, kakor je navedeno v členu 3(3) PEU in členu 24 Listine EU o temeljnih pravicah. Svet Evrope spodbuja in ščiti človekove pravice otrok na podlagi Evropske konvencije o človekovih pravicah, strategije o otrokovih pravicah (2016–2021) in drugih ustreznih pravnih standardov. V skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) imajo vse osebe na svetu, mlajše od 18 let, enake državljanske, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice, ne glede na svoje etnično poreklo, spol, veroizpoved, jezik, sposobnosti, priseljski status, spolno usmerjenost ali kateri koli drug status. Zanje se uporabljajo tudi Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov in cilji Združenih narodov za trajnostni razvoj.

2.2 4. junija 2007 je bil vzpostavljen letni forum o otrokovih pravicah, ki omogoča vsakoletni dialog med institucijami EU in drugimi deležniki ter spremljanje ukrepov EU na področju otrokovih pravic. Leta 2010 je EESO sprejel mnenje o revščini in dobrem počutju otrok ⁽¹⁾, leta 2011 pa mnenje o Agendi EU za otrokove pravice ⁽²⁾, v katerem je države članice pozval, naj otroke podprejo na vse možne načine.

2.3 Komisija je 20. februarja 2013 sprejela priporočila za krepitev otrokovih pravic, zmanjšanje revščine otrok in izboljšanje njihovega dobrega počutja ⁽³⁾. Evropski parlament je 24. novembra 2015 pozval Komisijo in države članice EU, naj uvedejo jamstvo za otroke ter programe za podporo in omogočanje staršem, da bodo izstopili iz socialne izključenosti in se vključili na trg dela ⁽⁴⁾. Evropski parlament, Svet in Komisija so 13. decembra 2017 razglasili evropski steber socialnih pravic, ki se osredotoča tudi na otroško varstvo in podporo za otroke ⁽⁵⁾ (načelo 11). Poleg tega razglša pravico do varstva pred revščino in do posebnih ukrepov za izboljšanje enakih možnosti. Komisija je julija 2020 kot nadaljnji ukrep naročila študijo izvedljivosti ⁽⁶⁾, avgusta 2020 pa začela javna posvetovanja o jamstvu za otroke in oblikovanju strategije EU o otrokovih pravicah.

⁽¹⁾ UL C 44, 11.2.2011 str. 34.

⁽²⁾ UL C 43, 15.2. 2012, str. 34.

⁽³⁾ UL L 59, 2.3.2013, str. 5.

⁽⁴⁾ Resolucija Evropskega parlamenta o zmanjševanju neenakosti s posebnim poudarkom na revščini otrok (2015) (UL C 366, 27.10.2017, str. 19), točka 46.

⁽⁵⁾ Medinstitucionalna razglasitev evropskega stebra socialnih pravic.

⁽⁶⁾ Študija o izvedljivosti jamstva za otroke, končno poročilo.

2.4 Komisija je 24. marca 2021 s podporo Evropskega parlamenta ⁽⁷⁾ sprejela prvo celovito strategijo EU o otrokovih pravicah za obdobje 2021–2024, pa tudi predlog priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke.

3. Splošne ugotovitve o strategiji EU o otrokovih pravicah in predlogu Komisije o evropskem jamstvu za otroke

3.1 Strategija EU o otrokovih pravicah je politični okvir, ki temelji na pravicah in zagotavlja vključevanje otrokovih pravic kot horizontalnega vprašanja v politike in zakonodajo EU. Predlog priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke je pravno zavezujoč in vključuje vrsto jasnih izvedbenih ukrepov in ciljev, ki naj bi jih EU pozorno spremljala. EESO pozdravlja oba predloga, saj meni, da bo njuno izvajanje podprlo prizadevanja na evropski in nacionalni ravni za spodbujanje dobrega počutja in zmanjšanje revščine otrok.

3.2 Otroci so najranljivejši člani naše družbe, ki se s tveganjem revščine in socialne izključenosti ne morejo spoprijemati sami. Nasilje nad otroki v vseh oblikah je močno razširjeno. Po podatkih policije in drugih splošnih služb, kot so telefonske linije za pomoč otrokom, so se med pandemijo COVID-19 nekatere oblike nasilja povečale v številnih državah članicah, ki se soočajo z naraščajočim številom primerov ⁽⁸⁾. Po podatkih Eurostata je bilo leta 2019 18 milijonov ali 22,2 % otrok v EU izpostavljenih tveganju revščine in socialne izključenosti, ta številka pa se bo zaradi socialno-ekonomskih posledic pandemije verjetno še povečala ⁽⁹⁾. Eden od štirih otrok odrasča v družini v negotovem položaju, ki potrebuje podporo, da bi prekinila krog medgeneracijske revščine.

3.3 **Otroci so o svojih pravicah in prihodnosti, ki si jo želijo, govorili** v okviru raziskave z naslovom Naša Evropa, naše pravice, naša prihodnost ⁽¹⁰⁾. Raziskava je bila upoštevana pri pripravi strategije EU o otrokovih pravicah in predloga o jamstvu za otroke. Pet organizacij za otrokove pravice je skupaj zbralo mnenja več kot 10 000 otrok. Ugotovitve so jasno pokazale, da je treba stališča otrok upoštevati pri oblikovanju gospodarskega, socialnega, pravnega in političnega okvira ter prednostnih nalog EU.

3.4 **Strategija EU o otrokovih pravicah temelji na celostnem pristopu**, njen splošni cilj pa je otrokom v EU in po svetu omogočiti boljše življenje na šestih pomembnih področjih: (i) udeležba otrok v političnem in demokratičnem življenju EU; (ii) socialno-ekonomsko vključevanje, izobraževanje in zdravje; (iii) preprečevanje vseh oblik nasilja in diskriminacije ter zaščita pred njimi; (iv) otrokom prijazno pravosodje; (v) otroci v digitalni dobi in (vi) globalna razsežnost otrokovih pravic. **Predlog priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke** se osredotoča na socialno-ekonomsko vključevanje pomoči potrebnih otrok in njihov dostop do več ključnih storitev, ki zajemajo predšolsko vzgojo in varstvo, izobraževanje in šolske dejavnosti, zdravstveno varstvo, zdravo prehrano in ustrezno stanovanje. Predlog prispeva k strategiji EU o otrokovih pravicah, osredotoča pa se na otroke, ki živijo v EU.

3.5 V strategiji je določeno, da je treba povečati vključujočo in sistemsko udeležbo otrok na lokalni in nacionalni ravni ter ravni EU. To bo doseženo z **novο platformo EU za udeležbo otrok**, ki bo vzpostavljena v partnerstvu z Evropskim parlamentom in organizacijami za otrokove pravice, da se zagotovi boljša vključenost otrok v odločanje.

3.6 V strategiji je navedeno, da morajo **otroci odrasčati brez nasilja in izkoriščanja**. Otroci so lahko žrtve nasilja, priče nasilju ali storilci. Po podatkih iz poročil Mednarodne organizacije dela je veliko otrok žrtev izkoriščanja na trgu dela in prisilnega dela, vključno s spolnim izkoriščanjem in prostitucijo. Strategija vključuje tudi poziv k zagotovitvi **otrokom**

⁽⁷⁾ Rezolucija Evropskega parlamenta o otrokovih pravicah glede na strategijo EU o otrokovih pravicah (2021).

⁽⁸⁾ SZO Evropa: *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* (Nenehno naraščanje medosebnega nasilja – neželen učinek ukrepov zoper COVID-19 na družine) (2020).

⁽⁹⁾ UNICEF: *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 – Social protection in high-income countries* (Podpora družinam in otrokom po pandemiji COVID-19 – socialna zaščita v državah z visokimi dohodki) (2021).

⁽¹⁰⁾ UNICEF: *Children speak up about the rights and the future they want* (Otroci govorijo o pravicah in prihodnosti, ki jo želijo) (2021).

prijaznega pravosodja, pri čemer je poudarjeno, da morajo biti sodni postopki prilagojeni starosti in potrebam otrok ter upoštevati predvsem koristi otroka. Za neomejeno priznavanje in uresničevanje otrokovih pravic mora biti otrokom zagotovljen dostop do sodnega varstva. Hkrati je treba ohranjati učinkovitost sodnih postopkih, tudi s specializiranimi usposabljanji sodnih uradnikov.

3.7 Družinsko okolje je za otrokovo dobro počutje ključnega pomena. V svoji **strategiji za enakost spolov** za obdobje 2020–2025 je Komisija izpostavila, da je enaka porazdelitev obveznosti otroškega varstva med staršema ključnega pomena za otrokovo socialno vključenost. Pandemija COVID-19 je ženske nesorazmerno prizadela, starši pa si morajo bolj kot kadar koli prej prizadevati, da bi skupaj delovali v najboljšem interesu otroka. Izvajanje tako jamstva za otroke kot strategije o otrokovih pravicah mora biti povezano s ključnimi pobudami evropskega stebra socialnih pravic, kot je prenos direktive EU o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja.

3.8 V EU obstaja širok nabor modelov družin, med njimi tudi mavrične družine z eno ali več LGBTIQ osebami. V skladu s **strategijo Komisije za enakost LGBTIQ oseb** za obdobje 2020–2025 je treba otroke iz mavričnih družin zaščititi, zlasti v čezmejnih situacijah, v katerih se lahko zaradi razlik v družinskem pravu držav članic družinske vezi prenehajo priznavati, ko mavrične družine prečkajo notranje meje EU. V skladu s **strategijo o pravicah invalidov** za obdobje 2021–2030 je treba invalidnim otrokom zagotoviti enake pravice glede vključevanja v skupnost in enake možnosti. V **strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov** za obdobje 2020–2030 je določeno, da je treba obravnavati družbeni napredek romskih otrok. Preprečevanje diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete oziroma njenega izražanja in spolnih značilnosti, invalidnosti ali etničnega porekla je treba spodbujati že v zgodnjem otroštvu.

3.9 Predlog o **jamstvu** državam članicam ponuja smernice in sredstva za zagotavljanje podpore otrokom, ki potrebujejo pomoč, ob upoštevanju **tesne povezave med socialno izključenostjo otrok in pomanjkanjem dostopa do ključnih storitev**. Med ranljive otroke se štejejo (i) brezdovski otroci ali otroci, ki se soočajo z resno stanovanjsko prikrajšanostjo; (ii) invalidni otroci; (iii) otroci z migrantskim ozadjem; (iv) otroci iz rasnih ali etničnih manjšin (zlasti romskih); (v) otroci v alternativni (zlasti institucionalni) oskrbi ter (vi) otroci, ki živijo v negotovih družinskih razmerah.

3.10 **Jamstvo** je strateški okvir, ki usmerja ukrepe 27 držav članic na podlagi **nacionalnih akcijskih načrtov, namenjenih izvajanju jamstva in osredotočenih na gospodinjstva z otroki, izpostavljenimi tveganju revščine in socialne izključenosti**. Priporočilo mora sprejeti Svet EU, nato pa bodo imele vse države članice šest mesecev časa za pripravo nacionalnih akcijskih načrtov o izvajanju jamstva za otroke. V predlogu o jamstvu je izpostavljeno, da je dostop do storitev sicer pomemben vidik boja proti socialni izključenosti otrok, **a da ga je treba umestiti v širši pristop in v podporni okvir socialne in družinske politike**.

3.11 **Strategija vključuje priporočila glede ukrepov na ravni EU in nacionalni ravni**, in sicer v okviru različnih politik in programov financiranja s področij, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje otrok, kot so sredstva EU, migracije, zdravstveno varstvo, stanovanja, izobraževanje, gospodarstvo, okolje in digitalni prehod.

3.12 Komisija bo o napredku, doseženem pri izvajanju strategije na nacionalni ravni in ravni EU, poročala na letnem forumu EU o otrokovih pravicah. Ocena strategije bo izvedena konec leta 2024, pri njej pa bodo sodelovali tudi otroci. Komisija bo **napredek pri izvajanju jamstva spremljala z več orodji, tudi evropskim semestrom**.

3.13 V nacionalne akcijske načrte bi bilo treba vključiti **pregledne podatke o uporabi nacionalnih sredstev in sredstev EU** ter časovni razpored dejavnosti. Države članice lahko v podporo svojim ukrepom črpajo sredstva EU, zlasti iz sklada ESS+ in instrumenta Next Generation EU. Sklad ESS+ ima poseben namen, povezan s tem področjem, saj namenja sredstva za boj proti revščini otrok. V skladu z novo uredbo **bodo morale države članice EU, v katerih povprečni delež otrok, ki živijo v revščini, presega povprečje EU iz obdobja 2017–2019 (23,4 %), vsaj 5 % svojih finančnih sredstev iz sklada ESS+ nameniti odpravljanju revščine otrok**.

4. Posebne ugotovitve o strategiji EU o otrokovih pravicah

4.1 **Strategija EU o otrokovih pravicah je nujno potreben okvir Evropske unije za zaščito otrokovih pravic in opolnomočenje otrok.** Odrasli lahko volijo in imajo v primeru kršitve pravic dostop do pravnih sredstev ter uradnih pritožbenih postopkov, otroci pa do teh mehanizmov pogosto niso upravičeni. V postopku oblikovanja politik zato nimajo glasu, poleg tega pa lahko vlade njihove interese spregledajo, če se ti interesi zavestno in sistematično ne ščitijo in spodbujajo.

4.2 Za čim učinkovitejšo smiselno udeležbo otrok je treba izvesti obsežne spremembe političnih in institucionalnih struktur, pa tudi pristopov, vrednot in kulturnih praks ter tako zagotoviti, da se otroke obravnava kot državljane in deležnike. Za podporo udeležbe otrok in da bi se slišali njihov glas ter njihove zahteve, je treba krepiti zmogljivosti tako za otroke kot odrasle, kamor sodijo tudi neformalne dejavnosti, ki jih izvajajo akterji socialne družbe v šolah in zunaj njih. **Konferenca o prihodnosti Evrope je odlična priložnost za dejansko udeležbo otrok, EESO pa bo proučil tudi možnosti za postopno povečanje njihove udeležbe.**

4.3 **Otroci so posamezniki, družinski člani in pripadniki skupnosti** s pravicami in odgovornostmi, ki ustrezajo njihovi starosti in razvojni stopnji, ter imajo pravico do kakovostnega življenja. Starši in oskrbovalci imajo pri kognitivnem, telesnem in čustvenem razvoju otroka bistveno vlogo. Ljubeči in spodbudni odnosi s (starimi) starši so temeljni element otrokovega dobrega počutja in odpornosti, pomembno vlogo pri otrokovem razvoju pa imajo tudi njegovi odnosi s sorojenci. Ti odnosi so še toliko pomembnejši v primeru otrok v alternativni oskrbi, zato bi morali bratje in sestre ostati skupaj, razen če to ni v njihovo korist. Pri oblikovanju politik je treba dati prednost vlaganju v otroke in njihove družine ter zagotoviti, da se družinam na podlagi systemskega večgeneracijskega pristopa zagotovi ustrezna in visokokakovostna podpora pri vzgoji otrok v skladu z načeli pozitivnega starševstva.

4.4 Pobudo, ki podpira razvoj in krepitev integriranih sistemov za zaščito otrok ter je predstavljena v strategiji, bi bilo treba dopolniti z ukrepi za preprečevanje vseh oblik nasilja nad otroki. Biti žrtev nasilja ali pričati nasilju v otroštvu lahko dolgoročno vpliva na telesni, čustveni in duševni razvoj posameznika. Pripraviti je treba načrt za **preprečevanje in obravnavo nasilja nad otroki**, ki bo zajemal vse ravni upravljanja, od ravni EU do občinskih ravni, in v okviru katerega se bo obravnavala izpostavljenost vsem oblikam nasilja, zlorab in zanemarjanja, vključno s fizičnim, psihičnim in spolnim nasiljem ter nasiljem na spletu, v družini, institucijah in šolah. Obravnavati bi bilo treba prekrivajoče se oblike ranljivosti, na primer večje tveganje, ki so mu izpostavljene deklice, otroci (zlasti deklice) s posebnimi potrebami, otroci, ki živijo v težkih razmerah, in otroci iz gospodinjstev, v katerih je prisotno nasilje. V primeru mladoletnih storilcev nasilnih dejanj je – poleg otrokom prijaznih sodnih postopkov – potrebno tudi otrokom prijazno institucionalno ozadje, da se olajša njihova popolna vključitev v družbo. Telefonske linije za klic v sili in druge tovrstne storitve, ki jih izvajajo nevladne organizacije v podporo otrokom in družinam, bi bilo treba strukturno financirati, da bodo lahko vzdržne in učinkovite.

4.5 Otrokovе pravice je treba obravnavati tudi na ključnih področjih, ki vplivajo na dobro počutje otrok in njihovih družin. Nosilci odločanja bi morali **otrokove pravice** sistematično **vključevati** v politike in ocenjevati, kako lahko posamezne pobude vplivajo na otroke in njihove pravice. S tega vidika je treba v primeru vprašanj otrokovih pravic v odnosih s tretjimi državami po potrebi ukrepati hitro in učinkovito. Gre za splošni pristop, na katerem temelji strategija in ki mora biti v središču postopka izvajanja in ocenjevanja. Poleg tega bi se morale države članice pri izvajanju strategije opreti na nabor dobrih praks, ki se v drugih državah že izvajajo in zagotavljajo dobre rezultate.

4.6 Otroci so najmanj odgovorni za podnebne spremembe, a bodo posledice podnebnih sprememb najbolj obremenile prav njih. V strategiji je omenjen vpliv okoljske in podnebne krize na otroke, a bi bilo treba iti dlje in **zagotoviti, da se v okoljskih politikah in zakonodaji upošteva telesno in duševno zdravje otrok, in sicer kot izhodišče za zmanjšanje izpostavljenosti otrok okoljskim tveganjem.** Otroci so v zvezi z okoljskimi tveganji občutljivejši in ranljivejši od odraslih.

4.7 V naslednji generaciji se bo meja med življenjem na spletu in zunaj njega najbrž povsem zbrisala. Pristop iz strategije zajema **vključevanje otrokovih pravic v digitalni svet, da bi bil ta primeren za prihodnost.** Danes digitalne naprave uporablja vse več otrok, ki so vse mlajši. Potrebni so dostopna digitalna okolja s privzetim delovanjem, primernim

za vse otroke, in strogi predpisi za varnejši internet s podporo v obliki izobraževanja za digitalno državljanstvo. Otroci imajo pravico dostopati do različnih virov informacij na spletu in ne smejo biti podvrženi algoritmom s sposobnostjo samostojnega učenja ali oglaševalskim poslovnim modelom, ki zagotavljajo nizkokakovostne informacije.

4.8 Otroci lahko že v zgodnjem otroštvu postanejo žrtve ustrahovanja na spletu, ki lahko povzroči resne težave v duševnem zdravju ali je celo usodno. Otroci so tudi žrtve spolnih zlorab na spletu, ki so bile rekordno pogoste v obdobju omejitev gibanja, v katerem se je količina spletnih vsebin, povezanih s spolno zlorabo otrok, močno povečala ⁽¹¹⁾. **Preprečevanje vseh oblik spletnega nasilja in boj proti njim sta za varnost otrok na spletu bistvenega pomena.**

4.9 Otrokove pravice, zlasti pravice mlajših otrok, bi morali spoštovati vsi mediji in oglaševalci, otroci pa bi morali biti **zaščiteni kot potrošniki**. To je posebej pomembno v zvezi s cenovno dostopno zdravo hrano, pridelano iz okoljsko trajnostnih virov. V strategiji se predlaga razvoj dobrih praks in prostovoljnega kodeksa ravnanja za zmanjšanje trženja proizvodov z visoko vsebnostjo sladkorja, maščob in soli otrokom. Zagotoviti je treba skladno oblikovanje politik in strožji zakonodajni nadzor nad informacijami o proizvodih in varnosti hrane ter trženju, da bi po potrebi omejili oglaševanje nezdrave hrane in pijače.

5. Posebne pripombe o evropskem jamstvu za otroke

5.1 **Revščina, prikrajšanost, diskriminacija in izključenost otrok sodijo med glavne ovire pri uveljavljanju otrokovih pravic;** EESO zato pozdravlja, da se priporočilo o evropskem jamstvu za otroke osredotoča na ta področja v povezavi s ciljem iz evropskega stebra socialnih pravic, da se do leta 2030 število otrok, ki živijo v revščini, zmanjša za vsaj 5 milijonov. Gre za pomemben korak naprej, vendar EESO kljub temu poziva vse države članice, naj v svoje akcijske načrte o izvajanju jamstva za otroke vključijo kvalitativne in kvantitativne cilje, ki so – ob upoštevanju vpliva pandemije COVID-19 – ambicioznejši od cilja Evropske komisije. Ti akcijski načrti bi morali biti povezani z obstoječimi pravnimi in političnimi dokumenti, sprejetimi v okviru spremljanja izvajanja Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah.

5.2 V študiji o izvedljivosti jamstva za otroke so obravnavane prednosti **dvodelnega pristopa**, v skladu s katerim je treba dostop do storitev zagotoviti vsem otrokom, tudi tistim, ki so najbolj potrebni pomoči ⁽¹²⁾. Otroci, ki se srečujejo z največjimi ovirami pri dostopu, bi morali po potrebi prejeti dodatno in ciljno usmerjeno podporo za dostop prek samodejnih mehanizmov, ki preprečujejo kakršno koli stigmatizacijo. To bi moralo veljati za vsa področja storitev, izpostavljenih v jamstvu za otroke, in sicer na podlagi celostnega in medsektorskega pristopa, da bi se vsem otrokom zagotovili enake možnosti in enako življenjsko izhodišče, ne glede na njihovo družinsko okolje ali ozadje ali potrebe posameznikov, povsem v skladu s preходом na kakovostno oskrbo v skupnosti ali družini.

5.3 **Socialni partnerji so v svoji skupni izjavi o zagotavljanju otroškega varstva v EU iz leta 2020 poudarili, da ima vsak otrok pravico do visokokakovostne in vključujoče predšolske vzgoje in varstva za dober začetek v življenju, ob upoštevanju barcelonskih ciljev in njune prihodnje revizije.** To ne pomeni, da bi morale biti te storitve obvezne; starši bi morali imeti možnost svobodnega odločanja o tem, kaj je za njihovega predšolskega otroka najboljše. Zagotoviti pa je treba kontinuiteto med prvimi meseci oziroma leti, ki jih otrok preživi z družino, in profesionalno predšolsko vzgojo in varstvom, ki sta prilagojena potrebam posameznikov, saj takrat otroci vstopijo v izobraževalni sistem, starši pa se vrnejo na trg dela ali se ponovno začnejo izobraževati.

5.4 V primeru otrok iz višje starostne skupine (15 do 18 let) je treba zagotoviti skladnost med jamstvom za mlade in jamstvom za otroke, upoštevati morebitna prekrivanja, zagotoviti jasno dodeljevanje proračunskih sredstev ter v okviru nacionalnih akcijskih načrtov pripraviti starosti primerne in posebne ukrepe, ki bodo otroke in starše podprli pri nemotenem prehod iz izobraževalnega sistema na trg dela. To vključuje **nestereotipizirane informacije otrokom o trgu dela**, ki bi jih pripravile na zaposlitev, spodbujanje otrok, zlasti deklet, k vpisu na študijske programe s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter spodbujanje dečkov k izbiri poklicev s področja oskrbe in poučevanja.

⁽¹¹⁾ UL C 10, 11.1.2021, str. 63.

⁽¹²⁾ Študija o izvedljivosti jamstva za otroke, končno poročilo.

5.5 Neenakost na področju **dostopa do zdravstvenega varstva** je moralno in socialno nepravilna. Predstavlja kršitev temeljne pravice pacientov do najvišje dosegljive ravni zdravja, vključno z duševnim zdravjem, ter ne vključuje zgolj škode za posameznike, temveč je tudi draga z vidika gospodarske vzdržnosti javne porabe. Poleg zdravstvenih tveganj je ena od posledic pandemije COVID-19 tudi **poslabšanje čustvenega in psihičnega počutja otrok**. Pri veliko otrocih so se zaradi pomanjkanja informacij in negotovosti glede trenutnih razmer ali zaradi osamljenosti pojavile anksiozne motnje in samomorilska nagnjenja. V teh razmerah sta ključnega pomena hitra in kakovostna zdravstvena pomoč ter psihoterapevtska podpora.

5.6 V povprečju 5,4 % šolskih otrok (starih od 6 do 16 let) v Evropi živi v gospodinjstvu, ki si ne more privoščiti računalnika ali internetne povezave. Odpravljanje revščine v okviru jamstva za otroke pomeni tudi **odpravljanje digitalne prikrajšanosti**. Kazalnik resne materialne prikrajšanosti EU-SILC ⁽¹³⁾ bi moral vključevati vsaj eno spremenljivko, povezano z digitalno prikrajšanostjo. Četrtnina Evropejcev ne zmore ustrezno osvetljevati, ogrevati ali hladiti svojih domov, kar prispeva k 100 000 primerom smrti vsako leto. Po poročilu Evropske mreže za socialno politiko, objavljenemu jeseni 2020, energetska revščina prizadene ne le gospodinjstva z nizkimi dohodki, temveč tudi velik odstotek gospodinjstev s srednjimi dohodki v precejšnjem številu držav članic. Kakovost življenja in življenjske izbire otrok ter njihovo zdravstveno stanje so odvisni od dostopa do energije. Zaradi socialne in hkrati okoljske pravičnosti bi bilo treba energetska revščina otrok obravnavati v okviru jamstva za otroke, v povezavi z ukrepi v skladu s členom 20 evropskega stebla socialnih pravic.

5.7 Po hitrem sprejetju priporočila Sveta bi bilo treba nacionalne akcijske načrte o izvajanju jamstva za otroke pripraviti v skladu s **tridelnim pristopom iz Priporočila Komisije 2013/112/EU** ⁽¹⁴⁾ **o vlaganju v otroke** (dostop do ustreznih sredstev, dostop do cenovno dostopnih kakovostnih storitev in pravica otrok do udeležbe) in na podlagi posvetovanja z otroki in njihovimi družinami ter organizacijami civilne družbe, da bi hkrati okrepili civilni dialog na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Med deležnike, ki sodelujejo pri vzpostavljanju jamstva za otroke, bi bilo treba vključiti organizacije, ki nudijo podporne storitve, tako javne kot nepridobitne, pa tudi socialne partnerje, ki delujejo na področjih zadevnih storitev, da bi zagotovili dostojne delovne pogoje in dostop do najkakovostnejših storitev za otroke.

5.8 EESO pozdravlja predlog glede **nacionalnih koordinatorjev za jamstvo za otroke, ki bodo prejeli ustrezne vire in pooblastila ter usklajevali in spremljali izvajanje priporočila**. Učinkovit sistem bo bistvenega pomena za vzpostavitev **medvladnih usklajevalnih ureditev** (na nacionalni in podnacionalni ravni) za razvoj, izvajanje in spremljanje dobrobiti otrok ter za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti otrok. Zagotoviti je treba, da se celostni pristopi, sprejeti na nacionalni ravni, prenesejo tudi na regionalno in lokalno raven ter da se med temi pristopi z učinkovitimi ukrepi vzpostavijo sinergije. Vsi ustrezni kazalniki bi morali biti po možnosti razčlenjeni na lokalni ravni, da bi zagotovili jasnejšo predstavo o razlikah med posameznimi območji ter bolje načrtovali in spremljali izvajanje priporočila.

5.9 Pandemija COVID-19 je razkrila že obstoječe izzive in nujne potrebe številnih družin v negotovem položaju, ki jih bodo dolgoročne posledice pandemije na gospodarstvo, izobraževanje, zdravje in dobrobit najverjetneje najbolj prizadele. Vrzeli in pomanjkljivosti v usklajevanju sistemov so se povečale. Z zaostritvijo gospodarskih in socialnih razmer se je povečalo tveganje zanemarjanja otrok. Zaprtje izobraževalnih ustanov je številnim staršem in oskrbovalcem povzročilo resne težave. Z absentizmom se je povečalo tveganje opuščanja šolanja med otroki iz marginaliziranih skupin ter močno otežilo šolanje otrokom s posebnimi potrebami in učnimi težavami. Bistveno je, da **šolsko okolje vsem otrokom ponudi enake možnosti in po potrebi ciljno usmerjeno podporo**.

5.10 Službe za podporo družinam lahko tem bistveno pomagajo pri obvladovanju trenutnih razmer ⁽¹⁵⁾. Podpora družinam v zvezi z njihovo temeljno vlogo vključuje zapolnjevanje vrzeli na področju izobraževanja, usposabljanja, socialne vključenosti, starševskih veščin, duševnega dobrega počutja, dostopa do storitev, zaposlovanja in dohodkov, pa tudi na področjih, ki presegajo socialno politiko. EESO zato ponovno poziva k „dogovoru o oskrbi za Evropo“, s katerim bi izboljšali kakovost storitev za vse v vseh življenjskih obdobjih ⁽¹⁶⁾. Zdravje in dobro počutje otrok sta odvisna od univerzalnih družinskih politik 21. stoletja, ki zagotavljajo enako obravnavo otrok ne glede na njihove družinske razmere.

⁽¹³⁾ Ta kazalnik se nadomešča s kazalnikom resne materialne in socialne prikrajšanosti.

⁽¹⁴⁾ Priporočilo Komisije 2013/112/EU z dne 20. februarja 2013 Vlaganje v otroke: prekinimo krog prikrajšanosti (UL L 59, 2.3.2013, str. 5).

⁽¹⁵⁾ OECD *Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD* (Obeti po pandemiji COVID-19: okrepitev storitev podpore za družine v vseh državah članicah OECD).

⁽¹⁶⁾ UL C 220, 9.6.2021, str. 13.

5.11 Socialni dialog prispeva k razvoju praktičnih orodij za izboljšanje dostopnosti in cenovne ugodnosti otroškega varstva, na primer z vzpostavitvijo skupnih skladov na podlagi kolektivnih pogodb, namenjenih podpori projektom otroškega varstva, ki obravnavajo posebne potrebe zaposlenih staršev v določenih sektorjih, kot sta varstvo otrok, ki so bolni ali imajo posebne potrebe, in varstvo otrok izven običajnega delovnega časa. Zato je zelo pomembno, da se upošteva skupna izjava socialnih partnerjev, v skladu s katero je **premajhna ponudba podaljšanega bivanja in počitniškega varstva v šolah v Evropi za starše s šoloobveznimi otroci velika ovira za plačano delo s polnim delovnim časom**. Sodelovanje med ponudniki celodnevne varstva in družbeno-kulturnih dejavnosti, kot so športni klub, glasbene šole in organizatorji kulturnih pobud, je odločilnega pomena. Fizična aktivnost in kulturno izobraževanje bistveno prispevata k fizičnemu, socialnemu, čustvenemu in kulturnemu razvoju otrok.

V Bruslju, 7. julija 2021

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG
